

МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ – РЕЧНИК УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

Микола Міхновський побачив світ у 1873 році в селі Туровці Прилуцького повіту на Полтавщині, де його батько був сільським священиком. Сам батько, нащадок старого козацько-попівського роду, свято зберігав українські традиції в ті чорні часи російського царського панування над Україною. І в обставинах свого сільського життя не боявся прилюдно виявити свою любов до наших народних звичаїв та до нашої мови. Він, наприклад, не боявся виголошувати проповіді українською мовою, не зважаючи на сувору заборону російської адміністрації. Малого Миколу батько віддав у науку до прилуцької гімназії, де Микола, як підріс, згуртував своїх товаришів у Гімназійну українську громаду. Пізніше, за його прикладом повстала також громада в лубенській Гімназії під проводом найщирішого його друга і побратима Володимира Шемета [5, с. 4]. По закінченні гімназії Міхновський переходить до Київського університету на студії права. Була це доба, коли по цілій російській державі ширилися соціалістичні ідеї марксистського гатунку. Українська студентська громада, якої чільними членами були два побратими правник Міхновський і природник Шемет, також відчула й на собі подих отих нових вітрів із Європи. Вони з меншістю стали на твердому національному ґрунті і на ніякі компроміси з соціалістами не пішли. Більше того: вони весь час боролися за свої думки не тільки в «Громаді», але й власним прикладом переводили їх у життя.

Треба сказати, що задовго перед там на могилі Тараса Шевченка зібралася була мала групка національно настроєних молодиків українців і вони перед Шевченком склали присягу, у цілому своєму житті йти по заповітах Тараса. Так у 1891 році постало братство «Тарасівців» під проводом Івана Липи. Його вірними послідовними-братчиками були аж до самої смерті Міхновський й Шемет.

Міхновський не поступився своїми «тарасівськими засадами» і по закінченні університету, коли перебував якийсь час у Києві, і своїми впливами підтримував націоналістів членів студентської громади, ані пізніше, коли перейшов до Харкова, де став адвокатським конципієнтом [1, с. 2].

У році 1900 сталася важлива в історії українського політичного життя подія. На традиційне свято річницю Т. Шевченка – нелегально зібрались харківські українці. Були й гості з інших місцевостей України, а між ними із Полтави Симон Петлюра та Понятенко. На тому святі Міхновський виголосив палку промову, в якій закликав до здійснення Тарасових ідеалів: до створення Української Самостійної Держави

[2, с. 4]. Ця його промова спричинилася до заснування «Української Революційної Партії» (РУП). Першими її членами, між іншими, були й Міхновський та Шемет. Міхновському доручено було написати й першу ідеологічну декларацію нової партії. Він це й зробив, поклавши в її основу свою промову. Так постав славний в історії українського національнодержавницького руху твір «Самостійна Україна», що вийшов друком у тому же році в Чернівцях на Буковині [3, с. 23].

Але загальні настрої, що тоді панували в російській державі відбилися й на РУП. Незабаром більшість її членів прийняла соціалістичну програму й відріклася думок, які висловлено було в «Самостійній Україні». Один із найбільш визначних заступників того соціалістичного напрямку і член реформованої РУП Дмитро Антонович у своїй статті «Неіснуюче питання» висловив думку, що національного питання, а в тім числі й українського – не існує взагалі, що всі національні проблеми розв'язати можна в межах проблем соціальних.

Тоді Міхновський разом із Олександром Макаренком і братами Шеметами заснували нову «Народну Українську Партію», що перейняла програму й думку Міхновського.

Головним ідеологом і діячем РУП був все той же Міхновський. Він писав для неї декілька програмових творів, а в тім числі і його відомі: «Десять заповідей Українському Народові». В тих заповідях він давав українцям не тільки політичну програму, але й напрями для світогляду, та навіть їх приватного життя.

В політиці він пропонував дотримуватися такої засади: «Кожен москаль, лях, маляр чи румун є твоїм політичним ворогом так довго, доки вони як державні народи панують над окремими частинами поділеної української землі, хоч у приватних відносинах, вони можуть бути і добрими людьми і приятелями українців».

В робітничім питанні Міхновський висловлював думки і прогнози просто геніальні, що до найдрібніших подробиць здійснилися. Соціалісти вимагали, щоб фабрики перейшли у власність робітників, підписуємося обома руками під тим домаганням, але з умовою, щоб було додано одне слово: «українських». Бо так довго, поки ми не забезпечимо українському робітникові його права на власну державу, то робітник москаль, захвативши у свої руки українську сировину, фабрику, машини й інші знаряддя продукції, визискуватиме свого українського «брата», як його ніколи не визискував ніякий капіталіст.

А раз захвативши у свої руки багату українську землю, ніякий чужинець-робітник її зі своїх рук уже не випустить, хоч би для того довелось йому вирізати усіх своїх «братів-робітників українців» [4, с. 3].

В питаннях українського державного будівництва Міхновський не знав компромісу. Отож, коли в березні 1917 р. російський цар Микола II відмовився від трону. Міхновський перший і в той час один серед

українців голосно заявив, що акт персональної унії з московськими царями, який був довершений в 1654 р. Б. Хмельницьким, тепер упав сам собою, а значить, і Україна як держава повертає суверенні права. Тому він сам не гаючи ні хвилини, бореться за організацію українського війська, що має стояти в обороні.

Його заходами на весні 1917 р. постають, вилучені з російської армії полки, наперед імені Б. Хмельницького, а потім П. Полуботка. Він організує в Київ! військовий клуб імені Полуботка «це осине гніздо мазепинців» – як його тоді звали москалі. Довершує із купкою своїх однодумців підготовчі роботи для скликання першого українського військового з'їзду. Але на цьому з'їзді проти нього виступають українські соціалісти головно в особі Винниченка. В тяжкій боротьбі з ними Міхновський доводить, що сучасна «бойова» програма для нас це організація власного війська, для власної держави і негайне припинення війни, бо ж у тій війні австрійські й російські українці стоять проти себе. Українські соціалісти стояли на другій засаді: продовжувати війну в обороні Росії, щоб у згоді з російськими соціалістами розбудувати вільну федерацію усіх народів, на соціалістично-трудоїй підставі.

По довгих змаганнях Міхновський, хоч не був формально переможений, але фактично усунутий від війська і політичної роботи в Українській Центральній Раді, що складалася з соціалістів різних напрямків. Ще раз 6 липня 1917 року він спробував поставити на порядок денний справу української державності. Під його впливом і заходами його однодумців, полк Полуботківців зробив державний замах у Києві: захопив усі державні установи і хотів передати цілу владу в Києві і в Україні Українській Центральній Раді [4, с. 3].

Але українські соціалісти, провідники Центральної Ради, налякані перспективами збройної боротьби зі своїми «общерусскими» товаришами, поспішили ліквідувати той «бунт». Винниченко особисто з'явився перед «бунтівниками» й уговорив їх скласти зброю.

Отже, Микола Міхновський це, можна сказати без помилки, дуже трагічна постать у житті нашого народу: для нього він жив, працював, творив, впрост палив своє життя і за те, від свого народу не то що не мав подяки, але не мав навіть розуміння своєї роботи. Навпаки: іронія, насмішки, глузування в ліпшому разі, а в гіршому відверта ворожнеча, ненависть, наклепи його політичних ворогів і зрада друзів – оце була його звичайна нагорода за роботу при житті та ... невдячність по смерті. Але що найбільш парадоксально, про це те, що ті ж його вороги, трохи згодом самі перебрали його науку, його політичну концепцію, цілу його самостійницько-державницьку ідеологію й практику, словом піднесли той його прапор, який вони ганьбили так довго.

Список використаних джерел

1. Босий М. Діячі українства. Микола Міхновський. *Український голос (Кіровоград)*. 1941. № 25. С. 2.
2. З промови Миколи Міхновського, виголошеної на Шевченківському святі в Харкові 26 лютого 1900 року. *Вінницькі вісті*. 1942. № 19. С. 4.
3. Мірчук Петро. Відродження великої ідеї. К.: Українська видавнича спілка, 1999. С. 23.
4. Павелко І. Останні роки життя і смерть М. І. Міхновського. *Голос*. 1944. № 55. С. 3.
5. Шемет Сергій. Микола Міхновський (Посмертна згадка). *Хліборобська Україна*. Рік 1924–1925. Книжка п'ята. Відень. С. 3–30.

Віктор Гонца

ІМАЖОНІМИ ЯК ПЕРИФЕРІЙНИЙ ОНОМАСТИЧНИЙ СЕКТОР

У сучасному ономастичному просторі особливе місце займають назви картин (імажоніми), появу яких дослідники пов'язують із розвитком індустрії виставок. Імажоніми (від лат. *imago* – «зображення, картина, портрет, статуя, бюст») – це власні назви (оніми, пропріативи) на позначення творів образотворчого мистецтва. Іноді фіксуємо використання лексеми артіоніми («назви будь-якого художнього та публіцистичного твору, витвору образотворчого, музичного й театрального мистецтва») [6, с. 48; 8, с. 203].

Найменування картини виступає у деякій мірі ключем для розпізнавання твору мистецтва, ідеєю. Значення імажоніма при сприйнятті твору мистецтва настільки велике, що деякі музеї навіть відмовляються публікувати назви картин на виставках. У XVI ст. широко використовувалися великі описи живописних творів. Починаючи з XVIII ст., назви стали простішими, короткими.

Кожен митець ідентифікує свій витвір, а процес назвонаречення картин – простір іменознавства, який викликає значний інтерес серед мовознавців. Такому аспекту онімних студій приділили увагу Т. Плужникова, О. Тараненко, М. Торчинський, Н. Сокіл-Клепар М. Цілина та ін.

Власні назви картин, як окремий сектор ономастичного простору, мають свої градаційні категорії. Л. Клімова назви полотен у російській та німецькій мовах поділяє на «**піктоніми** – власні назви предметів живопису, **графіконіми** – графічних творів, **гравюроніми** – найменування гравюру, **скульптуроніми** – номени скульптур» [5, с. 35].

У монографії «Структура онімного простору» М. Торчинський доповнює склад імажонімів розрядами **ікононімів** (номінації живописних, мозаїчних або рельєфних зображень Ісуса Христа, Богородиці, святих і